

Filosofie van Taal en Cognitie

Week 3: *Der Gedanke*

✉ P.vanOrmondt@uva.nl

🔗 <http://www.vanormondt.net/~peter/teaching/2018/tf/>

🏠 Institute for Logic, Language and Computation

Programma voor vandaag

Der Gedanke en proposities

Bespreking Sinn und Bedeutung

Platonisme

Platonisme

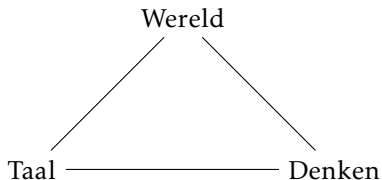
Platonisme onderschrijft de volgende stelling, cf. Stokhof (2009, p. 54):

- ▶ Betekenis is een objectieve eigenstandige entiteit.

Platonisme

Platonisme onderschrijft de volgende stelling, cf. Stokhof (2009, p. 54):

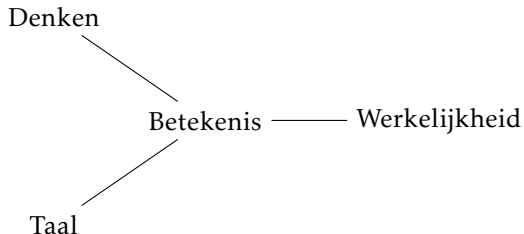
- ▶ Betekenis is een objectieve eigenstandige entiteit.

Platonisme

Platonisme onderschrijft de volgende stelling, cf. Stokhof (2009, p. 54):

- ▶ Betekenis is een objectieve eigenstandige entiteit.

Der Gedanke (1918)

- ▶ *Ohne damit eine Definition geben zu wollen, nenne ich Gedanken etwas, bei dem überhaupt Wahrheit in Frage kommen kann.*

Der Gedanke (1918)

- ▶ *Ohne damit eine Definition geben zu wollen, nenne ich Gedanken etwas, bei dem überhaupt Wahrheit in Frage kommen kann.*
- ▶ Er zijn twee domeinen:
 1. Een “buitenwereld” die voor iedereen hetzelfde is (*common sense realism*)
 2. Een “binnenwereld” met zintuigelijke indrukken, fantasieën, **Voorstellingen**

Der Gedanke (1918)

- ▶ *Ohne damit eine Definition geben zu wollen, nenne ich Gedanken etwas, bei dem überhaupt Wahrheit in Frage kommen kann.*
- ▶ Er zijn twee domeinen:
 1. Een “buitenwereld” die voor iedereen hetzelfde is (*common sense realism*)
 2. Een “binnenwereld” met zintuigelijke indrukken, fantasieën, **Voorstellingen**
- ▶ Zijn *Gedanken* fysieke dingen in de buitenwereld?

Der Gedanke (1918)

- ▶ *Ohne damit eine Definition geben zu wollen, nenne ich Gedanken etwas, bei dem überhaupt Wahrheit in Frage kommen kann.*
- ▶ Er zijn twee domeinen:
 1. Een “buitenwereld” die voor iedereen hetzelfde is (*common sense realism*)
 2. Een “binnenwereld” met zintuiglijke indrukken, fantasieën, **Voorstellingen**
- ▶ Zijn *Gedanken* fysieke dingen in de buitenwereld?
 - ▶ *Gedanken* zijn geen zintuiglijk waarneembare dingen.

Der Gedanke (1918)

- ▶ *Ohne damit eine Definition geben zu wollen, nenne ich Gedanken etwas, bei dem überhaupt Wahrheit in Frage kommen kann.*
- ▶ Er zijn twee domeinen:
 1. Een “buitenwereld” die voor iedereen hetzelfde is (*common sense realism*)
 2. Een “binnenwereld” met zintuiglijke indrukken, fantasieën, **Voorstellingen**
- ▶ Zijn *Gedanken* fysieke dingen in de buitenwereld?
 - ▶ *Gedanken* zijn geen zintuiglijk waarneembare dingen.
- ▶ Zijn *Gedanken* *Voorstellingen*?

Der Gedanke (1918)

- ▶ *Ohne damit eine Definition geben zu wollen, nenne ich Gedanken etwas, bei dem überhaupt Wahrheit in Frage kommen kann.*
- ▶ Er zijn twee domeinen:
 1. Een “buitenwereld” die voor iedereen hetzelfde is (*common sense realism*)
 2. Een “binnenwereld” met zintuigelijke indrukken, fantasieën,
Voorstellingen
- ▶ Zijn *Gedanken* fysieke dingen in de buitenwereld?
 - ▶ *Gedanken* zijn geen zintuiglijk waarneembare dingen.
- ▶ Zijn *Gedanken* **Voorstellingen**?
 - ▶ **Voorstellingen** zijn subjectief, strict privé, terwijl *Gedanken* publiek zijn. *Gedanken* hebben geen “drager” nodig.

Der Gedanke (1918)

- ▶ *Ohne damit eine Definition geben zu wollen, nenne ich Gedanken etwas, bei dem überhaupt Wahrheit in Frage kommen kann.*
- ▶ Er zijn twee domeinen:
 1. Een “buitenwereld” die voor iedereen hetzelfde is (*common sense realism*)
 2. Een “binnenwereld” met zintuigelijke indrukken, fantasieën,
Voorstellingen
- ▶ Zijn *Gedanken* fysieke dingen in de buitenwereld?
 - ▶ *Gedanken* zijn geen zintuiglijk waarneembare dingen.
- ▶ Zijn *Gedanken* **Voorstellingen**?
 - ▶ **Voorstellingen** zijn subjectief, strict privé, terwijl *Gedanken* publiek zijn. *Gedanken* hebben geen “drager” nodig.
- ▶ Welke conclusie wordt gesuggereerd? Maak dit argument compleet in de opdracht van deze week.

Geschiedenis van de propositie in de filosofie

In vogelvlucht ...

Geschiedenis van de propositie in de filosofie

In vogelvlucht ...

- ▶ Het probleem van de status van *proposities* staat in Westerse filosofie al sinds het begin op de agenda.
- ▶ Signalering van de problematiek bijvoorbeeld bij Parmenides, thematisering en eerste oplossingen bij Plato. Verdere uitwerkingen door Aristoteles. In de stoïcijnse traditie gebruiken Zeno en volgelingen, waaronder Chrysippus, de notie van λεκτόν.
- ▶ Boëthius (480–525): *propositio* ≠ propositie
- ▶ In de middeleeuwen introduceert Abelard (1079–1142) de notie van *dicta* (wat gezegd wordt) in onderscheid tot het feitelijke uitspreken/denken.
- ▶ Descartes, Leibniz geen duidelijkheid over ontologische status.
- ▶ Wel duidelijk bij Bolzano, Frege, en Wittgenstein (van TLP).
- ▶ Zoektocht naar de uiteindelijke dragers van waarheid en onwaarheid en betrekking met taal op de wereld.
- ▶ Nuchelmans (1973, 1980, 1983); Kneale and Kneale (1984).

Proposities vs. zinnen

Proposities vs. zinnen

Synonymie: *one over many*

- (1) a. Jan slaat Piet.
- b. Piet wordt door Jan geslagen.
- c. Jan hits Piet.

Proposities vs. zinnen

Synonymie: *one over many*

- (1)
- a. Jan slaat Piet.
 - b. Piet wordt door Jan geslagen.
 - c. Jan hits Piet.

Indexicalen

- (2)
- a. Ik heet Peter.
 - b. Peter geeft nu les.

Proposities vs. zinnen

Synonymie: *one over many*

- (1) a. Jan slaat Piet.
- b. Piet wordt door Jan geslagen.
- c. Jan hits Piet.

Indexicalen

- (2) a. Ik heet Peter.
- b. Peter geeft nu les.

Er is een verschil tussen de zinnen en wat die zinnen uitdrukken als ze worden uitgezegd.

Proposities

Propositions

(3) Socrates is wijs.

Proposities

(3) Socrates is wijs.

Hier wordt een zin uitgesproken en verwezen naar een persoon en een eigenschap. Realisten (wbt proposities) zullen zeggen dat hier *iets* wordt beweerd of geclaimd, en dat wat wordt geclaimd noch de zin is, noch de referenten van de zin zijn.

dat-clausulen: propositionele attitudes

dat-clausulen: propositionele attitudes

- (4) Peter beweert dat Socrates wijs is.

dat-clausulen: propositionele attitudes

(4) Peter beweert dat Socrates wijs is.

Handelingen of attitudes van voor waar houden.

- (5)
- a. Peter claimt dat Socrates wijs is.
 - b. Peter gelooft dat Socrates wijs is.
 - c. Peter vreest dat Socrates wijs is.
 - d. Peter wenst dat Socrates wijs is.
- ...

dat-clausulen: propositionele attitudes

(4) Peter beweert dat Socrates wijs is.

Handelingen of attitudes van voor waar houden.

- (5)
- a. Peter claimt dat Socrates wijs is.
 - b. Peter gelooft dat Socrates wijs is.
 - c. Peter vreest dat Socrates wijs is.
 - d. Peter wenst dat Socrates wijs is.

...

We identificeren wat een spreker claimt, gelooft etc. dmv. een bijzin. Die bijzin wordt wel een *nominalisatie* genoemd en fungeert als onderwerp van de verbale constituent.

dat-clausulen: propositionele attitudes

(4) Peter beweert dat Socrates wijs is.

Handelingen of attitudes van voor waar houden.

- (5)
- a. Peter claimt dat Socrates wijs is.
 - b. Peter gelooft dat Socrates wijs is.
 - c. Peter vreest dat Socrates wijs is.
 - d. Peter wenst dat Socrates wijs is.

...

We identificeren wat een spreker claimt, gelooft etc. dmv. een bijzin. Die bijzin wordt wel een *nominalisatie* genoemd en fungeert als onderwerp van de verbale constituent.

Die dingen die het onderwerp zijn van mijn denken zijn objectief en evalueerbaar en moeten niet geïdentificeerd worden met de individuele, mentale processen zoals geloven, vrezen en wensen.

Proposities

Proposities zijn (voor realisten althans!):

- ▶ Die dingen die worden uitgedrukt door grammaticaal correcte zinnen,
- ▶ Die dingen die uiteindelijk waar of onwaar zijn,
- ▶ De referenten van *dat*-clausulen,
- ▶ Onafhankelijk van taal en denken,
- ▶ Intersubjectief, i.e., publiek beschikbaar om te “vatten”.

Die dingen die dienen als onderwerp van een werkwoord in een bijzin, zijn die dingen waar “waar” en “onwaar” van geprediceerd worden.

(6) Dat Socrates wijs is, is waar.

Cf. zin (3).

Proposities

Proposities zijn (voor realisten althans!):

- ▶ Die dingen die worden uitgedrukt door grammaticaal correcte zinnen,
- ▶ Die dingen die uiteindelijk waar of onwaar zijn,
- ▶ De referenten van *dat*-clausulen,
- ▶ Onafhankelijk van taal en denken,
- ▶ Intersubjectief, i.e., publiek beschikbaar om te “vatten”.

Die dingen die dienen als onderwerp van een werkwoord in een bijzin, zijn die dingen waar “waar” en “onwaar” van geprediceerd worden.

(6) Dat Socrates wijs is, is waar.

Cf. zin (3). Zinnen als (6) worden wel ingezet als argument tegen de twijfel dat het mogelijk is voor één ding om bovenstaande rollen te vervullen.

Waarheid

Waarheid

- ▶ Een propositie kan noodzakelijk waar of onwaar zijn.

(7) a. $2 + 2 = 4$
 b. $p \rightarrow p$

Waarheid

- ▶ Een propositie kan noodzakelijk waar of onwaar zijn.

(7) a. $2 + 2 = 4$

b. $p \rightarrow p$

- ▶ Een propositie kan contingent waar of onwaar zijn.

(8) Peter van Ormondt behandelt een filosofische tekst.

Waarheid

- ▶ Een propositie kan noodzakelijk waar of onwaar zijn.

(7) a. $2 + 2 = 4$

b. $p \rightarrow p$

- ▶ Een propositie kan contingent waar of onwaar zijn.

(8) Peter van Ormondt behandelt een filosofische tekst.

- ▶ Is propositie (8) soms waar (en soms onwaar) of altijd waar of onwaar?

Waarheid

- ▶ Een propositie kan noodzakelijk waar of onwaar zijn.

(7) a. $2 + 2 = 4$
 b. $p \rightarrow p$

- ▶ Een propositie kan contingent waar of onwaar zijn.

(8) Peter van Ormondt behandelt een filosofische tekst.

- ▶ Is propositie (8) soms waar (en soms onwaar) of altijd waar of onwaar?
 - ▶ Zijn proposities temporeel-ruimtelijk volledig bepaald?

Kritiek op realisme

Kritiek op realisme

- ▶ Overtollige ontologie, wollige theorievorming, vage abstracte entiteiten, ...

Kritiek op realisme

- ▶ Overtollige ontologie, wollige theorievorming, vage abstracte entiteiten, ...
- ▶ Hoe kunnen we proposities kennen als we niet in een causale relatie kunnen staan tot proposities?

Kritiek op realisme

- ▶ Overtollige ontologie, wollige theorievorming, vage abstracte entiteiten, ...
- ▶ Hoe kunnen we proposities kennen als we niet in een causale relatie kunnen staan tot proposities?
- ▶ Gegeven dat proposities een waarheidswaarde hebben, resresenteren ze de wereld op een bepaalde manier. Hoe kan iets “intrinsiek representeren”?

Kritiek op realisme

- ▶ Overtollige ontologie, wollige theorievorming, vage abstracte entiteiten, ...
- ▶ Hoe kunnen we proposities kennen als we niet in een causale relatie kunnen staan tot proposities?
- ▶ Gegeven dat proposities een waarheidswaarde hebben, resresenteren ze de wereld op een bepaalde manier. Hoe kan iets “intrinsiek representeren”?
- ▶ Metalinguïstiek en waarheid relatief aan de context

Kritiek op realisme

- ▶ Overtollige ontologie, wollige theorievorming, vage abstracte entiteiten, ...
 - ▶ Hoe kunnen we proposities kennen als we niet in een causale relatie kunnen staan tot proposities?
 - ▶ Gegeven dat proposities een waarheidswaarde hebben, resresenteren ze de wereld op een bepaalde manier. Hoe kan iets “intrinsiek representeren”?
 - ▶ Metalinguïstiek en waarheid relatief aan de context
 - ▶ Substitutie probleem
- (9)
- a. Ik stel me voor dat het gaat sneeuwen dit jaar.
 - b. Ik stel me de propositie voor dat het gaat sneeuwen.

Referenties I

- Gottlob Frege. Der Gedanke. Eine logische Untersuchung. *Beiträge zur Philosophie des deutschen Idealismus*, 2:58–77, 1918. Reprinted in Frege (2003), pages 35–62.
- Gottlob Frege. *Logische Untersuchungen*, volume 4031. Vandenhoeck & Ruprecht, 2003. Günther Patzig (ed.).
- William Kneale and Martha Kneale. *The Development of Logic*. Clarendon Press, 1984.
- Michael J. Loux. Propositions and their neighbors. In *Metaphysics. A contemporary introduction*, Routledge Contemporary Introductions to Philosophy, chapter 4, pages 121–152. Routledge, 2006.
- Gabriël Nuchelmans. *Theories of the Proposition: Ancient and medieval conceptions of the bearers of truth and falsity*. North-Holland Publishing Company, 1973.
- Gabriël Nuchelmans. *Late-scholastic and humanist theories of the proposition*, volume 103 of *Verhandelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Afd. Letterkunde*. North-Holland Publishing Company, 1980.

Referenties II

Gabriël Nuchelmans. *Judgment and proposition: from Descartes to Kant*, volume 118 of *Verhandelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Afd. Letterkunde*. North-Holland Publishing Company, 1983.

Martin Stokhof. *Taal en Betekenis*. Boom, 2009.